

B.K. BIRLA CENTRE FOR EDUCATION

SARALA BIRLA GROUP OF SCHOOLS
A CBSE DAY-CUM-BOYS' RESIDENTIAL SCHOOL

TERM-1_EXAMINATION 2026-27

SANSKRIT (119) SET - 2

Class : IX

Date : 04.09.2026

MARKING SCHEME

Duration : 3 Hrs

Max. Marks : 80

खण्ड-क : अपठितावबोधनम् (10 अंकाः)

प्रश्न 1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

(अ) एकपदेन उत्तरत - (प्रश्नद्वयम्)

(2×1=2)

(i) विद्यालयस्य समीपे

(ii) शनिवासरे

(iii) पर्यावरणसंरक्षणस्य

(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (प्रश्नद्वयम्)

(2×2=4)

(i) बालकाः उद्याने क्रीडन्ति।

(ii) छात्राः वृक्षान् सिञ्चन्ति, अपशिष्टानि संगृह्णन्ति, नूतनपादपान् रोपयन्ति च।

(iii) छात्राः प्रतिजानन्ति यत् वयं स्वपर्यावरणं सदैव रक्षिष्यामः।

(इ) निर्देशानुसारम् उचितविकल्पं चिनुत- (प्रश्नत्रयम्)

(3×1=3)

(i) (आ) कुरूपः

(ii) (अ) पादपः

(iii) (आ) क्रीडन्ति

(iv) (आ) जनाः

(ई) अस्य गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं लिखत -

(1×1=1)

खण्ड-ख : रचनात्मकार्यं (15 अंकाः)

प्रश्न 2. अधोलिखितं पत्रं मञ्जूषायां दत्तैः पदैः सहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत।

(1/2×10=5)

1. प्रधानाचार्यम्

2. द्विदिनीय-अवकाशस्य

3. छात्रः

4. पूर्णविश्रान्तिः

5. त्रिदिनीय

6. आगमिष्यामि

7. 15.09.2026

8. रामशर्मा

9. 18

10. पुणे

प्रश्न 3. अधोलिखितं चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखत-

(1×5=5)

1. एतत् विद्यालयस्य प्रार्थनासभायाः चित्रम् अस्ति।

2. सर्वे छात्राः पङ्क्तिषु तिष्ठन्ति।

3. शिक्षकाः अपि प्रार्थनासभायां उपस्थिताः सन्ति।

4. सर्वे मिलित्वा प्रार्थनां गायन्ति।

5. विद्यालये अनुशासनस्य विशेषं महत्त्वम् अस्ति।

6. छात्रस्य विवेकानुसारं शुद्धानि वाक्यानि स्वीकर्तव्यानि

अथवा

'समयपालनस्य महत्त्वम्' इति विषये पञ्च वाक्यानि

1. समयपालनं जीवने अत्यन्तम् आवश्यकम् अस्ति।
2. समयः अमूल्यः अस्ति, अतः सर्वे तस्य पालनं कुर्वन्ति।
3. विद्यार्थी नियमानुसारं कार्यं कृत्वा सफलतां प्राप्नोति।
4. परिश्रमेण तथा समयपालनेन उन्नतिः भवति।
5. समयपालनं सफलजीवनस्य आधारः अस्ति।

छात्रस्य विवेकानुसारं शुद्धानि वाक्यानि स्वीकर्तव्यानि

प्रश्न 4. निम्नलिखितम् संवादं मञ्जूषाप्रदत्तपङ्क्तिसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत - (1×5=5)
विद्यालये वृक्षारोपणकार्यक्रमः

- (1) वृक्षारोपणकार्यक्रमः
- (2) भागं गृह्णामि
- (3) पादपान्
- (4) लाभः
- (5) वायुः

अथवा

अधः एका कथा लिखिता अस्ति। तस्यां कानिचित् पदानि रिक्तानि सन्ति। मञ्जूषायां दत्तानि पदानि सहायतायै। तानि पूरयित्वा कथां पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखत। (½X10 =5)

1. कच्छपः
2. मृगः
3. तृषितः
4. अददात्
5. आगच्छत्
6. प्रविष्टः
7. पलायितः
8. अगच्छत्
9. धन्यवादम्
10. श्रेष्ठा

खण्ड-ग : अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (28 अंकाः)

प्रश्न 5. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां सन्धि विच्छेदं वा कृत्वा रिक्तस्थानानि पूरयत -(1×3=3)

- (i) गिरीशः
- (ii) सदैव
- (iii) लोकोपकारः

अथवा

- (i) पुरुष + उत्तमः
- (ii) यद्यपि
- (iii) अति + अधिकम्

- प्रश्न 6. रेखाङ्कितपदानां समासाय विग्रहाय वा उचितविकल्पं चिनुत - (प्रश्नत्रयम्) (3×1=3)
- (i) (अ) देवस्य आलयम्
 - (ii) (इ) हस्तेन लिखितं
 - (iii) (ई) आकाशात् पतितं
 - (iv) (आ) शास्त्रपण्डितः
- प्रश्न 7. अधोलिखितसमयान् संस्कृतेन लिखत - (प्रश्नत्रयम्) (3×1=3)
- (i) षड्/षट्वादने
 - (ii) पादोननववादने
 - (iii) सार्धद्विवादने
 - (iv) सपादसप्तवादने
- प्रश्न 8. उचितैः अव्ययपदैः रिक्तस्थानानि पूरयत - (4×1=4)
- (i) अधुना
 - (ii) यत्र, तत्र
 - (iii) शीघ्रम्
- प्रश्न 9. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानां प्रकृतिप्रत्यययोः संयोज-नाय समुचितविकल्पं चित्वा लिखत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)
- (i) (अ) पठित्वा
 - (ii) (आ) द्रष्टुम्
 - (iii) (आ) प्रणम्य
 - (iv) (इ) हसन्ती
 - (v) (अ) क्रीड्यमानः
- प्रश्न 10. अधोलिखितवाक्येषु उपपदविभक्त्यै उचितं विभक्तिरूपं चिनुत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)
- (i) (आ) गुरोः
 - (ii) (अ) जलेन
 - (iii) (अ) मित्रेण
 - (iv) (आ) मात्रे
 - (v) (अ) भाषायाम्
- प्रश्न 11. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकस्थशब्दस्य निर्दिष्टविभक्तेः उचितरूपं चिनुत तथा रिक्तस्थानानि पूरयत - (प्रश्नचतुष्टयम्) (4×1=4)
- (i) (आ) विद्यार्थिनः
 - (ii) (आ) धेनुम्
 - (iii) (आ) तुभ्यम्
 - (iv) (अ) अस्मभ्यम्
 - (v) (अ) रामस्य
- प्रश्न 12. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकस्थधातोः निर्दिष्टलकारस्य उचितरूपं चिनुत - (3×1=3)
- (i) (आ) गायन्ति
 - (ii) (आ) अगच्छत्
 - (iii) (आ) आगमिष्यथ
 - (iv) (ई) गायन्तु

(खण्ड घ : पठितावबोधनम् ((27 अंकाः)

प्रश्न 13. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1/2×2=1)

- (i) मातापित्रोः
- (ii) वृत्त्यर्थं
- (iii) धर्मव्याधस्य

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1×2=2)

- (i) धर्मव्याधः स्वमातापितरौ तौ स्नापयित्वा स्नाति, भोजयित्वा भोजनं स्वीकरोति शाययित्वा च स्वपिति एवं सेवते?
- (ii) अन्यहतानां च मृगादीनां मांसानि स्वधर्म इति मत्वा वृत्त्यर्थं विक्रीणे, न तु धनलिप्सया।
- (iii) धर्मव्याधस्य उपदेशेन मुनिः सिद्धिम् प्राप्तवान् ।

III. भाषिककार्यम्- (1×2=2)

- (i) (आ) अहङ्कारः
- (ii) (आ) मुनिः

अथवा

- (i) (अ) आशु
- (ii) (आ) मातापितरौ

प्रश्न 14. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1/2×2=1)

- (i) जयघोषं
- (ii) स्वदेशं
- (iii) वयं

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1×2=2)

- (i) राजपुत्रः राज्यत्राणाय प्रतापं प्रशंसति ।
- (ii) भटाः प्रतापाय देशरक्षायै बद्धपरिकरा वयं तु भवन्तमेव अनुसरिष्यामः अकथयन्?
- (iii) प्रतापः भटेभ्यः स्वदेशे एव तिष्ठद्भिः भवद्भिः देशस्य स्वतन्त्रतायै प्रयत्नः समाधेयः वक्तुम् इच्छति?

III. भाषिककार्यम्- (1×2=2)

- (i) (इ) वयं
- (ii) (आ) कृतघ्नः

अथवा

- (i) (आ) राजपुत्रः
- (ii) (इ) चतुर्थी

प्रश्न 15. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा यथानिर्देशम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

I. एकपदेन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1/2×2=1)

- (i) पिता
- (ii) सद्भिः
- (iii) असद्भिः

II. पूर्णवाक्येन उत्तरत- (प्रश्नद्वयम्) (1×2=2)

- (i) हंसमध्ये बकः न शोभते।
- (ii) सद्भिः प्रोक्तं वचनं शिलालिखितमिव भवति।
- (iii) अपठितः बालः सभामध्ये बकोयथा न शोभते।

III. भाषिककार्यम्- (1×2=2)

- (i) (क) बकः
- (ii) (क) सद्भिः

अथवा

- (i) (क) सद्भिः
- (ii) (क) अपठितः

प्रश्न 16. अधोलिखितवाक्येषु रेखांकितान् शब्दान् आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (1×5=5)

- (i) कः उज्जयिन्याम् अवसत् ?
- (ii) कैः पाषाणखण्डेषु रत्नसंज्ञा विधीयते ?
- (iii) विचारमग्नः कः शिलायाम् उपविष्टः आसीत् ?
- (iv) के न शोभन्ते ?
- (v) वृक्षस्य उपरी का अस्ति ?
- (vi) विद्यया कस्य पुनर्जन्म भवति ?

प्रश्न 17. अधोलिखितस्य श्लोकस्य अन्वयं लिखत। (1/2×4=2)

- (i) दर्शकम्
- (ii) सर्वस्य
- (iii) सः
- (iv) एव

अथवा

- (i) योजनानां
- (ii) गच्छति
- (iii) अगच्छन्
- (iv) याति

प्रश्न 18. अधोलिखितां कथां मञ्जूषायाः पदसहायतया कथापूर्तिं कृत्वा पुनः लिखत - (1/2×10=5)

- (i) ब्राह्मणः
- (ii) नकुलम्
- (iii) आसीत्
- (iv) स्नानम्
- (v) माधवः
- (vi) तर्हि
- (vii) ग्रहीष्यति
- (viii) रक्षायाम्
- (ix) रक्षाम्
- (x) गतः

===== समाप्तम् =====